

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.fpvmv.umb.sk/politickevedy>

Autor(i) / Author(s): Masár Dušan
Článok / Article: Európsky superštát – budúcnosť či prítomnosť? / European Super State – Future or Present?
Časopis / Journal: Politické vedy / Political Sciences
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

MASÁR, D. 2012. Európsky superštát – budúcnosť či prítomnosť? In *Politické vedy*. [online]. Roč. 15, č. 1, 2012. ISSN 1335 – 2741, s. 220 – 225.

Dostupné na internete:

<http://www.fpvmv.umb.sk/userfiles/file/1_2012/masar.pdf>.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu Politické vedy. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

EURÓPSKY SUPERŠTÁT – BUDÚCNOSŤ ČI PRÍTOMNOSŤ?

Dušan Masár*

MORGAN, G.: *The Idea of a European Superstate: Public Justification and European Integration.* Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2007. 212 s. ISBN: 978-0-691-13412-3

Štandardne sa v recenziách venuje priestor aktuálnym publikáciám, v tomto prípade je nutné zamerať sa viac na aktuálnu situáciu, ktorá dnes v čoraz väčšej miere vytvára otázku či bude Európska únia smerovať k väčšej integrácii alebo nie, práve z tohto dôvodu sa dnes ešte viac javí aktuálnou kniha **Glyna Morgana**, ktorý už v roku 2007 napísal odvážnu, veľmi zaujímavú a do značnej miery provokatívnu monografiu, ktorá spochybňuje zažitú intelektuálne názory a nálady veľkej časti odbornej i laickej verejnosti o Európskej únii. Za hlavné zlyhanie kreovania EÚ považuje „zaslepené“ hľadanie ideálneho modelu demokracie hlavnými politickými predstaviteľmi v existujúcich inštitucionálnych štruktúrach EÚ. Táto snaha podľa neho diskvalifikuje debatu o podstatnejších problémoch, ktoré by mohli dať efektívnejší priechod projektu európskej integrácie ako takej a prispeli by tiež k vyriešeniu podstatného sporného bodu a síce o ktorý typ štátoprávneho usporiadania by Európa mala usilovať. O Európu tradične postavenú na kooperujúcich národných štátoch, postnacionálnu a post-zvrchovanú entitu kondominiového typu, alebo suverénny európsky „superštát“ unitárneho typu? Pokiaľ ide o problém štátoprávneho usporiadania, **Morgan** je presvedčený, že optimálny je jednotný európsky štát unitárneho typu a že koncepčné alternatívy tejto možnosti sú oveľa menej žiaduce, než sa všeobecne predpokladá.

Tento pokus o jasné vyjadrenie stanoviska a dôrazné odporúčenie stanovenia európskej štátnosti sa permanentne dostáva do exkluzívneho centra pozornosti akademických debát a predovšetkým normatívnej ekonómie. V politickej teórii a filozofii viacerých renomovaných súčasných autorov pojem

---

* Ing. Dušan Masár, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Katedre verejnej politiky a verejnej ekonomiky, Vysoká škola v Sládkovičove, e-mail: dusan.masar@gmail.com.

„štát“ znovu nadobúda pôvodný dominantný význam. Autor monografie apeluje, resp. poukazuje s rešpektom na znovuzrodenie dôležitých a často nedocenených hodnôt ako sú sloboda, rovnosť, solidarita a bezpečnosť presadzovaných a garantovaných v réžii štátnej moci. Týmto však **Morgan** nespochybňuje (úplne vedome a opodstatnene) dôležité aspekty výskumu európskej integrácie tzv. *aquis scientifique*. Tento jeho pohľad má v sebe zabudovaný problematický rys, pretože **Morgan** zároveň koncepčne zamietla a neberie vážne spoločenskú metódu posudzovania integrácie tzv. „*acquis communautaire*“. To možno najlepšie vidieť v presadzovanej idei "jednoúrovňovej vlády" na jednej strane a idei hierarchicky rozptýlených foriem delegovanej suverenity na strane druhej.

Je možné sa domnievať, že v **Morganovej** monografii ide o odhodlaný pokus prelomiť taktické mlčanie zástancov eurointegrácie o otázke unitárnej európskej štátnosti a poskytnúť komplexný a jednoznačne podložený základ pre odôvodnenie presadzovania modelu európskeho „superštátu“. Pripúšťa a uvedomuje si skutočnosť, že nenájde jasnú podporu u svojich mnohých akademických kolegov, ani u „Európanov“, ktorým je vlastne jeho kľúčové odporúčanie určené. Ak si položíme otázku, či má **Morgan** pravdu, keď tvrdí, že jeho argumenty nepresvedčia všetkých (alebo dokonca nikoho), prideme automaticky k otázke, či neplytváme zbytočne energiou štúdiom jeho téz. **Morgan** koncepčne a metodicky navrhuje, aby teoretici a najmä politici upustili od svojho takmer výlučného zamerania sa na otázky zákonnosti a oprávnenosti navrhovaných riešení a namiesto toho "obrátili" svoju pozornosť k problémom odôvodnenia opodstatnenosti týchto riešení. Toto je argument o postupe a podstate aplikovanej politickej teórie všeobecne a jeho „prosbá“ o posun od otázok demokratickej legitimity k problematike opatrení v normatívnej rovine týkajúcich sa štátneho usporiadania Európy.

Čo môže zhoršiť vyhliadky jeho snaženia, je fakt, že zmena normatívneho pohľadu na systém fungovania EÚ je sprevádzaná neustálou zmenou úrovne analýzy, t.j. podmienok, v ktorých sa uskutočňuje. Je pravda, že existuje významné funkčné spojenie medzi aplikačným poňatím vrcholovej politiky a voľbou typu štátprávného usporiadania. **Morgan** konštatuje, že politické inštitúcie a inštitucionálny systém ako celok by mali byť schopné plniť a realizovať štrukturálne požiadavky, ktoré sú spojené s dosiahnutím úspešného cieľa na najvyššej politickej úrovni. Napriek tomu zostáva prinajmenšom otvorená otázka, aký je stupeň dôležitosti argumentov týkajúcich sa

transformačnej zmeny štátoprávneho usporiadania. **Morgan** používa termín tzv. "transformačného zdôvodnenia".

Ak je problémom politických debát o európskom projekte integrácie fakt, že trpia nedostatkom, alebo dokonca minimálnym pochopením heterogenity argumentov, ktoré sú v tejto problematike principiálne a ak sa očakáva, že politické zdôvodnenie poskytne riešenie problému, potom je potrebné nielen navrhnúť normatívny štandard, ale ho aj úspešne aplikovať. Ak majú argumenty pre a proti plniť funkciu opodstatnenosti, musí byť prekonaný aj ďalší problém a síce problém selekcie a priority. Nezhody v špecifickej situácii sú problémom „skutočnej neistoty“ o súčasnej, resp. budúcej podobe Európskej únie. V takejto situácii je ťažké predstaviť si nájdanie optimálneho modelu. Je tomu tak preto, že forma politickej argumentácie v diskusiách tradične obsahuje všetky druhy normatívnych, empirických a analytických tvrdení (väčšinou v kombinácii), ktoré musia byť odvodené zo skôr neistých, neúplných a rýchlo sa meniacich okolností. Teda len v zriedkavých prípadoch sme schopní selektovať niektoré z týchto argumentov ako nepravdivé resp. irelevantné. **Morgan** používa odôvodňujúcu "požiadavku dostatočnosti". Vzhľadom k týmto komplikáciám je potrebné prekonať tzv. prahy neistoty, ktoré nielen vymedzujú úlohu transformačného zdôvodnenia, ale tiež vyžadujú, aby odôvodnenie bolo dostatočne "silné" v zmysle interdisciplinárnosti politiky a práva. **Morgan** principiálne apeluje na presadzovanie tradičných hodnôt, záujmov a normatívnych postupov uplatňovaných v politike a právnom systéme štátu. **Morganova** odpoveď na otázku štátoprávneho usporiadania EÚ je pomerne komplikovaná. Jedna časť jeho argumentácie je koncepcná a metodická. Tvrdí, že EÚ nemôže obhájiť svoje nároky na legitímne politické zriadenie bez odstránenia koncepcných prekážok. Priebežne používa argumentáciu, ktorá sa zmieňuje o nemožnosti legitimovať ním odporúčané unitárne štátoprávne zriadenie EÚ súčasnými demokratickými prostriedkami. Zatiaľ čo tento argument správne poukazuje na skutočnosť, že v transformačnom odôvodnení unitarizmu musíme predvídať budúcu vôľu členov kreovaného zoskupenia, ktorá nie je jednomyselná u všetkých členov uvažovaného štátoprávneho zriadenia vzhľadom na tradičné, najmä národné postuláty. Na druhej strane to len podčiarkuje problémy tzv. koncepcného súpera. To znamená, že snaha na jednej strane vedie k nemožnosti legitimizácie tejto snahy na strane druhej. Tento problém potom vyústi do bezvýhodiskovosti hľadania vhodnej demokratickej cesty dosiahnutia cieľa unitárnej podoby EÚ. **Morgan** pripomína, že demokracia je súčasťou každého moderného legitímneho politického

systemu. Je elementárnou podmienkou fungovania politických štruktúr na miestnej, národnej, alebo uvažovanej integrovanej úrovni. Táto požiadavka, na prvý pohľad pomerne ľahko dosiahnuteľná, pri hlbšom aplikovaní neposkytuje racionálny dôvod na preferovanie unitárnej Európy pred nejakou formou federácie. Snaha presadzovania demokratickej schémy de facto bagatelizuje problém neuskutočiteľnosti. Zaujímavý je názor, že tendencie podceňovať ťažkosti odôvodnenia navrhovaných riešení na politickej úrovni sú prinajmenšom rovnako problematické ako samotná problematika demokracie. **Morgan** odporúča viesť do diskusie prepojenia politiky a politických návrhov riešení s problematikou uznávaných verejných hodnôt resp. ideálov, ktoré by boli akceptovateľné väčšinou (sloboda, rovnosť, bezpečnosť a blahobyt). V tomto zmysle môže byť posudzovanie demokratickej oprávnenosti len inštrumentálnou hodnotou pri realizácii požadovaných opatrení resp. zmien.

Demokracia sa dnes, podľa **Morgana**, ukazuje skôr ako prekážka pri realizácii mnohých prostriedkov dosiahnutia spoločenských cieľov. **Morgan** chce čeliť možným a očakávaným námietkam. Tomuto je podriadená najmä prvá kapitola, v ktorej približuje problematiku tzv. "demokratického štandardu odôvodnenia". Apeluje na požiadavky dostatočnej publicity a informovanosti predmetnej problematiky. Publicita má vytvoriť podmienky spoločenskej diskusie a následne podmienky pre akceptovanie ním navrhovaného európskeho projektu riešenia. Slovanmi autora tejto monografie je dôležité: "*Identifikovať odôvodnenia, ktoré by ľudia v Európe boli schopní prijať!*" Na rozdiel od požiadavky "*racionalnej nemožnosti odmietnutia*". Dôvodenie **Morgana** je v tomto zmysle značne kontroverzné, pretože politik tuší možné nebezpečenstvo straty vplyvu na nižších úrovniach zastupovania moci a bežný človek uznávajúci hodnoty zažitej praxe im veľmi nerozumie. Autor si v knihe „koleduje“ o problém obvinenia z obchádzania myšlienky demokratickej legitímnosti v procesných procedúrach hájenia pilierov spoločenského poriadku. To čo **Morgan** nazýva "silné" (alebo aspoň "špecifické") odôvodnenie európskeho projektu, vytvára základňu na kritiku možnej demontáže inštitútov právneho štátu. Za hlavný spôsob, ako je možné obhájiť myšlienku odôvodnenia existencie „superštátu“, je uplatnenie spomínanej požiadavky publicity a projektu európskej integrácie, a teda efektívna informačná kampaň. Záver by bol taký, že by mohlo dôjsť k prelomu uvažovania Európanov a tým posunu k legitímite „superštátu“. Časový horizont **Morgan** nekonkretizuje, šesť rokov po zverejnení jeho monografie sa ukazuje, že je to známy „beh na dlhú trať“ s neistým cieľom.

Morgan vo svojej monografii venuje tiež obrovský priestor najvýznamnejším formám euroskepticizmu a jeho intelektuálnym základom položeným na sociologických, konzervatívnych a liberálnych formách nacionalizmu, spravidla s negatívnym hodnotením. Zjavne podceňuje paralelu s vlastenectvom. Zvažuje argumenty založené na hľadaní politického konsenzu, ktorý by mohol viesť k progresívnemu vývoju ním videných ideí budúcej Európy. Snaží sa vytvoriť interakciu medzi úspešným politickým kandidátom jeho myšlienok a voľbou inštitucionálneho usporiadania EÚ v podobe „superštátu“. Pokiaľ ide o výsledky tohto snaženia, autor okrem iných zistení konštatuje, že národnosť nedokážeme eliminovať ani v globálnom svete, pretože neexistuje žiaden empirický ani historický dôkaz, že budovanie národnej identity by v budúcnosti nemalo byť možné, keďže v minulosti možné a úspešné bolo. Euroskepticizmus podľa **Morgana** v jeho konzervatívnej podobe neustojí v budúcnosti test zdôvodňovania. Veľa úvah v predmetnej monografii je značne polemických, čo korešponduje s autorovým cieľom odôvodniť a „postaviť“ európsky „superštát“.

Pokiaľ ide o problém sociálneho blahobytu uvádzaného v monografii, existuje celý rad dôvodov vychádzajúcich predovšetkým z inštitucionálnych prístupov k výskumu blahobytu, podporujúcich záver, ktorý **Morgan** odvodzuje. Problémom je, že nie všetky uvádzané argumenty reflektujú na európsku realitu. **Morgan** sa ťažko môže vyhnúť negatívnemu oponovaniu svojho vlastného projektu.

Zmena politického uvažovania je nepochybne dlhodobá záležitosť, voľba vhodného typu politického zriadenia je diskutabilná záležitosť. **Morganov** projekt post suverénneho politického zriadenia je úplne v súlade s logikou, ktorá je základom procesu európskej integrácie. To nám, samozrejme, neodpovedá na otázku, či je projekt atraktívny aj v normatívnom zmysle, ale určite nám pripomína skutočnosť, že odôvodnenie na základe požiadavky opodstatnenosti si vyžaduje, aby sme sa zaoberali aj problémom inštitucionálnej uskutočniteľnosti. **Morganove** konečné rozhodnutie o ním preferovanom type štátoprávneho usporiadania si zaslúži osobitnú pozornosť z dvoch hlavných dôvodov. Jeho filtrovanie alternatívnych koncepcií je veľmi často založené na spornom popise "acquis communautaire" (súhrn všetkých právnych pravidiel v akejkoľvek forme vzťahujúcich sa k činnosti EÚ) t.j. existujúcich výsledkoch a logike procesu integrácie.

Schematický pohľad na kontúry politicky špecifickej debaty a jeho pokus o prednesenie argumentov tak, aby priniesli buď len jeden konkrétny výsledok,

alebo veľmi obmedzený rozsah výsledkov, sa nakoniec silne spolieha na realistický prístup a predpojatosť s politickou praxou. V kontraste s konkrétnym prostredím **Morgan** odvíja svoje rozhodujúce kroky od bezpečnosti a efektivity založenej na európskej suverenite v podobe veľmoci porovnateľnej s USA. Podľa **Morgana** by takáto voľba európskeho politického zriadenia znamenala harmonickú vnútroštátnu štruktúru podobnú tej americkej. To je vízia, ktorá ostro kontrastuje s osobitosťami Európy ako multikultúrnej entity. Preto tento pohľad je náchylný k znevažovaniu a vnucuje otázku, či projekt „superštátu“ v rozhodujúcej fáze **Morganovho** uvažovania je postavený na reálnych základoch. Ak existujú dôvody pre vznik európskeho „superštátu“, potom tento môže byť založený jedine vtedy, ak nastanú podmienky teoretického, resp. koncepčného prepojenia medzi myšlienkami demokratickej legitimity a základným právom na sebaurčenie na jednej strane a štátnej formy na strane druhej.